

چاپ: قم، انتشارات کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی، ۱۴۰۶ق، به صورت تصویری؛ بیروت، «دار القاری»، ۱۴۲۲ق، ضمن مجموعه نقیسه فی تاریخ الائمه [دنا ۶۶۲/۲ با انتساب به دو نفر]

خط: نستعلیق، کا: محمد سعید بن محمد تقی خاتون آبادی، تا: ۱۰۸۱ق؛ یا یک سرلوح و دو پیشانی، مجدول، کمند به زر؛ کاغذ: نوعی ترمه، جلد: رویه روغنی گل و بوته زمینه قهوه‌ای، ۵۶گ (۱۰۶پ-۱۶۱ر)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۴/۷×۱۶/۸سم [ف: ۷-۳۲۸]

۳. مشهد؛ گوهرشاد؛ شماره نسخه: ۲۱۸۸/۴۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ خوش، کا: معزالدین محمد بن سلطان محمد قاری نیریزی، تا: ۱۰۸۵ق؛ دارای سرلوح مزدوج مذهب مرصع، یک کتیبه منقش، مجدول؛ واقف: محمد حسام واعظی، ۱۳۹۷؛ کاغذ: نخودی آهار مهره، جلد: تیماج ساده، ۲۴ سطر، اندازه: ۲۷×۱۷سم [ف: ۵-۵۶۷]

۴. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۴۳۷۹/۴۲

آغاز و انجام: برابر

کا: محمد تقی بن حسین خاتون آبادی اصفهانی، بی تا؛ کاغذ: ترمه، جلد: ساغری سیاه ضربی، ۸۳گ (۱۷۸پ-۲۶۰ر)، متن و هامش، سطر، اندازه: ۳۵/۲×۲۱/۱سم [ف: ۷-۳۷۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۳۹۸/۵

آغاز: برابر؛ انجام: آنچه تکذیب کرده اند از حالت ارباب رشاد و اصحاب سداد و الله اعلم بحقیقه احوال العباد و الختم بالصلوات علی محمد و آله و عترته الی یوم التناد (در پایان حل مسئله ریاضی است از علی در چند سطر بفارسی)

بی کا، بی تا؛ کاغذ: سیاهانی، جلد: تیماج مشکلی ضربی، ۸۴ص (۱۳۵-۲۱۸)، ۲۰ سطر (۲۰×۱۲)، اندازه: ۲۵×۱۶/۵سم [ف: ۹-۱۰۰۰]

● تاج المواليد / تاریخ معصومین / عربی

tāj-ul mawālīd

طبرسی، فضل بن حسن، ۴۴۶۸-۵۴۸؟ قمری

tabarsī, fazl ebn-e hasan (1076-1154)

این کتاب به دو نفر نسبت داده شده است: طبرسی، فضل بن حسن صاحب مجمع البیان و طبرسی، احمد بن علی (-۹۶۲۰) صاحب کتاب الاحتجاج. مرحوم شیخ آغا بزرگ انتساب به فضل بن حسن را ترجیح می دهد (الذریعة ۲۰۸/۳ و ۲۰۹). فهرستن گار مرعشی انتساب به فضل بن حسن را نادرست می داند. تاریخ زندگی و انتساب ائمه طاهرین است در یک «مقدمه» و چهارده «باب»، هر باب به نام مبارک یکی از چهارده معصوم و هر بابی در پنج «فصل» آمده است: ۱. الاسماء و الالقاب؛ ۲. وقت الولادة؛ ۳. مبلغ العمر و بیان مقدار ما صحب بعضهم بعضاً؛ ۴. وقت الوفاة و الإشارة الی سببها و تعیین مواضع القبور؛ ۵. ذکر عدد الاولاد و امهاتم.

آغاز: الحمد لله حق حمده و الصلاة علی خیر خلقه محمد و اهل بیته الطیبین الاخیار الذین اذهب الله عنهم الرجس و طهرهم تطهیراً و بعد: لما رأیت رغبات جماعیة من اخواننا حاضهم الله الی عمل مختصر فی ذکر مولد النبی و مواليد الائمه

۱. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۶۶۳

آغاز: برابر؛ انجام: برحمتک یا ارحم الراحمین

خط: نسخ، بی کا، تا: ۸۰۴ق؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج ضربی، ۱۱ سطر (۱۰×۱۶)، اندازه: ۲۵×۱۶سم [رایانه]

۲. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۳/۱۲۸۹۰

آغاز: برابر؛ انجام: الفصل الخامس فی ذکر ولد و اما الولد لصاحب الزمان فقد وردت الروایات عنهم بانه یولد له الاولاد و غیر ممتنع ان یكون له فی الوقت اهل و ولد و جایز أن یكون ذلك بعد خروجه و فی ایام دولته و لا قطع علی أحد الامرین و الله اعلم... و هو حسبنو و نعم الوکیل.

خط: نسخ زیبا، بی کا، تا: ۱۳۹۲ق؛ مقابله شده «قد قابلت مع النسخة التي كانت عندی بقدر الامکان و الطاقة الا ما زاغ عند النظر و حناً عنه البصر فی یوم عاشوراء سنة ۱۰۸۸ ثمان و ثمانین بعد الألف فی قصبة قرمیسین المعروف بکرمانشاهان صانها الله من الحدثان و أنا الاقل ابن جابر محمد غفر الله ذنوبهما»؛ کاغذ: فرنگی زرد، ۴۰گ (۴۳-۸۲ر)، ۱۲ سطر، اندازه: ۹/۵×۶سم [ف: ۳۲-۶۸۸]

۳. قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۳۶۹

آغاز: برابر؛ انجام: قد وینا بما و عدنا فی اول هذا المختصر من تضمین کل فصل ما یلیق به و الاشارة الی شیء من التکت و الطرف علی وجه الاجمال و تجنبتنا فی ذلك الاهمال و لم نأت بشیء من الاسانید فیہ طلباً للاختصار... تمت.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ مقابله شده با عبارت «قد قابلت مع النسخة التي كانت عندی بقدر الامکان و الطاقة الا ما زاغ عنه و خسأعنه البصر فی یوم عاشورا سنة ثمان و ثمانین بعد الالف فی قصبة قرمیسین المعروف بکرمانشاهان صانها الله من الحدثان و أنا اقل الاقلین ابن جابر محمد»، نسخه موجود با نسخه دیگر مرعشی در یک زمان و از سوی یک فرد در کرمانشاه مقابله شده؛ کاغذ: شرقی، جلد: میشن نخودی ضربی مجدول، ۹۴گ، ۹ سطر (۱۱×۴/۵)، اندازه: ۱۶×۹/۵سم [ف: ۳۳-۶۴۰]

۴. تهران؛ ملی؛ شماره نسخه: ۴۸/۱

آغاز: برابر؛ انجام: من اهل بیته و الحمد لله وحده و صلوه علی سیدنا محمد و آله قد تم بالخیر.

خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ کاغذ: فرنگی، جلد: روغنی بوم تریاکی با گل و بوته، ۵۷ص (۱-۵۷)، ۱۶ سطر (۵×۱۲)، اندازه: ۱۷/۵×۱۱سم [ف: ۷-۴۷]

۵. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۸۸۹/۱

آغاز: برابر

فرستگان نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد ششم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276244

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲

هفت ماهه به دنیا می آید.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۳۸۲۱/۱۱

خط: نستعلیق، بی کا، تا: ۱۰۰۶ق؛ کاغذ: آهار مهره شگری
ضحیم، اص (۲۹۷)، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۹×۱۲سم [ف: ۱۰-۱۸۵۲]

● جوامع الجامع = التفسیر الوسیط / تفسیر / عربی

jawāmi‘-ul jāmi‘ = at-tafsīr-ul wasīṭ

طبرسی، فضل بن حسن، ۴۶۸ - ۵۴۸ قمری

Tabarsī, fazl ebn-e hasan (1076 - 1154)

تاریخ تألیف: آغاز: شنبه ۱۸ صفر ۵۴۲ق، پایان ۲۴ محرم ۵۴۳ق
تفسیر متوسط مؤلف و خلاصه دو تفسیر دیگرش موسوم به
«مجمع البیان» و کتاب «الکافی الشافی» است که در سن زیاده بر
۷۰ سالگی به خواهش فرزندش ابونصر رضی الدین حسن
(صاحب مکارم الاخلاق) تلخیص و تألیف نموده است و به
گفته‌های زمخشری در کتاب «الکشاف» نظر داشته است. او در
تفسیر سه کتاب نگاشته: ۱. مجمع البیان = تفسیر کبیر؛ ۲. جوامع
الجامع = تفسیر وسیط؛ ۳. الکافی الشافی = تفسیر صغیر. این
تفسیر، متوسط اوست و ویژگی مهم آن ادبی بودن آن است که
با عبارات کوتاه اما شیوا و استوار، آیات شریفه را تبیین
می‌نماید. روش آن این است که در آغاز با نام سوره، بیان مکی،
مدنی، بصری و کوفی، تعداد آیات و فضیلت سوره شروع
می‌کند، آنگاه به قرائت، لغت، صرف، نحو و بررسی واژه‌ها
می‌پردازد. مؤلف خود در مقدمه چنین فرموده‌اند: چون از تألیف
کتاب تفسیر بزرگ خویش مجمع البیان فراغت یافتیم به کتاب
کشاف علامه زمخشری جارالله رسیدم آن را دارای مطالبی بسیار
خوب و گوهرهایی بس گرانبها دیدم از بدایع معانی روایع
الفاظش خوشه‌هایی چیده و آنها را در کتابی به نام «الکاف
الشافی» مرتب نمودم این دو مؤلفه من در اطراف منتشر شد و
مقبول خاص و عام گردید و شهرتی بسزا یافت پس از آن فرزند
دلبندم ابونصر حسن که خدایش یار و رهنما باد مکرر
درخواست کرده‌اند مختصری از هر دو کتاب انتخاب نمایم و
آن را جامع هر دو قرار دهم، با این که سالم از هفتاد گذشته و
ضعف و سستی بر وجودم چیره شد ناچار درخواست او را
پذیرفته و این تفسیر را بدان گونه که خواسته‌اند موافق طریقه
حقه امامیه با کمال ایجاز و اختصار تألیف نمودم و آن را «جوامع
الجامع» نام گذاردم تا اسم با مسمی مطابقت داشته باشد و از
خداوند خواستارم که این کتاب وسیط و حجم آن خفیف
و فوائد آن زیاد و حفظ آن سالک و معانی آن فراوان بوده باشد.
آغاز: بسمله. و به نستعین. الحمد لله الذی اکرنا بکتابه الکریم و
من علینا بسبع المثانی و القرآن العظیم ... ثم استخرت الله ... فی
الابتداء بمجموع مجمع جامع کلم الجوامع اسمیه کتاب جوامع
الجامع ...

انجام: و اذا قرأت قل اعوذ برب الناس فقل فی نفسک اعوذ برب
الناس هذا آخر الكتاب والله الحمد و الشکر علی تائیده و تسدیده
اولا و آخراً متوالیا متواتراً. اللهم ... و صلی الله علی سیدنا محمد
و آله الطیبین الاخیار و حسبنا الله و نعم الوکیل.

چاپ: تبریز، سنگی، ۱۳۸۳، رحلی، ۵۶۴ص؛ با تصحیح و تعلیق
شهید سید محمد علی قاضی طباطبائی در ۱۳۸۳ق در تبریز؛ با
تصحیح ابوالقاسم گرجی در ۲ جلد، انتشارات دانشگاه تهران
[دنا ۱۰۴۸/۳-۱۰۵۵-۱ (نسخه)؛ الذریعة ۲۴۸/۵؛ کشف الحجب و الاستار
ص ۱۶۵؛ ذخائر التراث العربی الاسلامی ۶۵۶/۲؛ مشار عربی ص ۲۵۷ و ۲۵۸؛
کشف الظنون ج ۱-۳۱۱؛ کشف الفهارس ۴۵۴/۳-۴۶۷؛ مکتبه امیر المومنین
۳۲۶/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۲۱/۴]

شوح و حواشی:

۱- جوامع الجامع (منتخب)

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۸۱۶۴

چهار صفحه و نیمی پیش از طسم تا نیمه‌های سوره مؤمنون؛ خط:
نسخ معرب، بی کا، تا: قرن ۷؛ افتادگی: آغاز و انجام؛ کاغذ:
سمرقندی، جلد: تیماج قهوه‌ای، ۲۱۹گ، ۵ سطر (۱۸/۵×۱۰/۵)،
اندازه: ۱۸/۵×۱۲/۵سم [ف: ۱۷-۴۵]

۲. مشهد؛ مدرسه سلیمانیه؛ شماره نسخه: ۳۲

از آغاز تا آیت «آتونی زبر الحدید»؛ خط: نسخ معرب، بی کا، تا:
قرن ۸؛ قطع: وزیری [چهار کتابخانه مشهد-ف: ۹-]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۶۰۶

از کهف تا مدثر (پایان مجلد ۳)؛ خط: نسخ، کا: عبدالله بن حسن
مؤید، تا: سه شنبه ۱۰ جمادی الاول ۷۳۴ق، جا: لنجافاباد؛ افتادگی:
آغاز و انجام؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوا، ۱۹۰گ، ۲۶ سطر
(۱۸×۱۱)، اندازه: ۲۳/۵×۱۵/۵سم [ف: ۸-۱۹۹]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۱۱۸

آغاز: الحمد لله الذی اکرنا بکتابه الکریم
خط: نسخ، بی کا، تا: دوشنبه ۱۴ ذی‌عده ۷۶۳ق؛ جلد: تیماج سرخ،
سوخت، ۶۴۰گ، ۲۹ سطر، اندازه: ۲۵×۱۷/۵سم [ف: ۳۵-۱۲۳]

۵. قم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۱۰۵۱۹

آغاز: قریب المنزلة كما يعبر بالعبد عن عکس ذلك فيقال بعيد
المحل و بعيد الهمة يريدون الرقة و العلو؛
خط: نسخ معرب، کا: عبدالعلی بن عبد الحمید بن محمد السالار
سبزواری، تا: جزء اول اواسط ربیع الاول ۸۵۲ و بقیه کتاب اواسط
ذی‌عده ۸۵۳؛ افتادگی: آغاز؛ مصحح، محشی؛ جلد: تیماج
قهوه‌ای، ۵۲۸گ، ۲۵ سطر، اندازه: ۲۷×۱۸سم [ف: ۲۷-۱۳]

۶. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۰۹۴

آغاز: برابر؛ انجام: اخصصنی بلطائف کرمک انک الکریم المنان
و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطیبین.
خط: نسخ، کا: حسن بن عزیزالدین بن محمد بن علی حسنی
راوندی، تا: دوشنبه اواخر ذی‌حجه ۸۳۲ق، جا: سبزواری مدرسه

فهرستگان نسخه‌های خطی ایران (فنا)؛ جلد دهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد

DIA 276248

و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۲